

**ÖZEL KANUNLARA TABİ ANONİM ŞİRKETLER
VE İLGİLİ KANUNİ DÜZENLEMELER**

Av. Cevat Mert ERGÜN

İSTANBUL - 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ.....	1
1. ÖZEL KANUNLARA TABİ ANONİM ŞİRKETLERE İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMENİN İNCELENMESİ.....	2
1.1. ETTK M.270 VE TTK M.330 HÜKÜMLERİNİN İRDELENMESİ.....	2
1.1.1. HÜKÜM DEĞİŞİKLİĞİ İLE GETİRİLEN YENİLİK.....	2
1.1.2. HÜKÜM DEĞİŞİKLİĞİNİN GEREKÇE METNİ İLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	3
2. EKONOMİ SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL KANUNLARA TABİ ANONİM ŞİRKETLER	5
2.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ VE BDDK.....	5
2.2. SİGORTACILIK SEKTÖRÜ VE SEDDK.....	6
2.3. SERMAYE PİYASALARI VE SPK.....	7
3. DOĞRUDAN KANUNLA KURULMUŞ ANONİM ŞİRKETLER.....	8
3.1. BORSA İSTANBUL ANONİM ŞİRKETİ (BİST).....	8
3.1.1. KURULUŞ VE TARİHÇE.....	8
3.1.2. KANUNİ DÜZENLEMENİN İRDELENMESİ.....	8
3.2. TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI TÜRK ANONİM ORTAKLIĞI.....	9
3.2.1. KURULUŞ VE TARİHÇE.....	9
3.2.2. KANUNİ DÜZENLEMENİN İRDELENMESİ.....	9
3.3. İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ.....	10
3.3.1. KURULUŞ VE TARİHÇE.....	10
3.3.2. KANUNİ DÜZENLEMENİN İRDELENMESİ.....	10
SONUÇ.....	11
KAYNAKÇA.....	12

KISALTMALAR

a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİO	: Bağımsız İdari Otorite
BİST	: Borsa İstanbul Anonim Şirketi
BK	: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
bkz.	: bakınız
bs.	: baskı
CBK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
eBK	: 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu
eTTK	: 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu
İLBANK	: İller Bankası Anonim Şirketi
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SK	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
VAKIFBANK	: Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı
vd.	: ve devamı

Giriş

Özellikle 19. yüzyılın ilk yıllarından bu yana yadsınamaz bir hızla ülkelerin ekonomi sektörleri üzerinde etkisini hissettiren küreselleşme, etki altında kalan ülkelerin yasama organlarınınca hazırlanan bir dizi düzenlemeyi de beraberinde getirmiştir. Yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu'muzda ve ilgili diğer mevzuatlarda ekonomi sektörünün en önemli aktörlerinden biri olan sermaye şirketlerine yönelik düzenlemelere detaylı bir şekilde rastlanmaktadır. Bu sermaye şirketlerinden birisi anonim şirkettir. Ülkemizde kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konuda kurulabilen anonim şirketler, tek tek sayılamayacak kadar farklı alan ve sektörlerde karşımıza çıkmaktadır.

Bu sektörlerden birçoğuna yönelik olarak TTK'nın varlığı kanuni düzenleme anlamında yeterli görülmüşse de, finansal piyasalarda önemli yer kapladığı düşünülen bazı sektörlere yönelik olarak yasama organınca özel nitelikli kanunlar hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Bazı sektörlere yönelik olarak ise yürütme organının doğrudan müdahale etmesi sektörün sağlıklı bir şekilde işlemesi açısından sakıncalı görülmüş ve bu sektörlerin yürütme organının müdahalesinden bağımsız bir şekilde düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla bağımsız idari otoriteler kurulmuştur.¹ Ayrıca gerekli görüldüğü hallerde ilgili sektörde faaliyet göstermesi amacıyla, yasama organı tarafından doğrudan kanunla kurulmuş olan anonim şirketler de bulunmaktadır. Bu anonim şirketlerden bir kısmı faaliyetlerinde kamu otoritesini kullanma yetkisine sahip kılınmışken, bir kısmının ise böyle bir ayrıcalığa sahip olmasına gerek duyulmamıştır.

Yazımızda öncelikle özel kanunlara tabi anonim şirketlerin özel kanunlara tabi olma durumlarının çıkış noktası olan TTK m.330 hükmü, eTTK m.270 hükmü ile kıyaslanmak suretiyle incelenmiştir. Sonrasında ekonomi sektöründe faaliyet gösteren ve özel kanunlara tabi olan anonim şirket türleri, ilgili sektörü düzenlemekle yetkilendirilmiş bağımsız idari otoritelere de yer verilerek anlatılmış ve son olarak doğrudan kanunla kurulmuş olan anonim şirketlerden bahsedilmiştir.

---

¹ Yazımız içerisinde gerekli görülen yerlerde bahsedilmiş olan bağımsız idari otorite kavramına ilişkin olarak, konumuz ile doğrudan ilişkili görülmediğinden, detaylı bilgi verilmemiştir. Kavram ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Tan, Turgut, **Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar**, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 25 Sayı 2, Haziran 2002, s.11-37

1. Özel Kanunlara Tabi Anonim Şirketlere İlişkin Kanuni Düzenlemenin İncelenmesi

Hukuk düzenimizde eTTK'nın yürürlükte olduğu uzun yıllar boyunca, normlar hiyerarşisinin genel ilkelerine riayet edilmek suretiyle özel kanunun genel kanun karşısında öncelikli olarak uygulanacağı, ilgili durumlarda genel hükümlerin özel hükümlerin yanında ancak gerektiği ölçüde alternatif olarak veya yorumlama/tamamlama amacıyla kullanılabileceği görüşü² doğrultusunda hareket edilmiştir. Bu şekilde anonim şirketler dâhil olmak üzere şirketlerin uymakla yükümlü olduğu asli mevzuat olan TTK genel hüküm niteliğinde, gerek görülen sektörlerle ve şirketlere özgü olarak çıkarılan kanunlar ise özel hüküm niteliğinde kendilerine uygulama alanı bulmuştur.

TTK'nın yürürlüğe girmesi itibariyle kanun koyucu, her ne kadar aynı anlayışı devam ettirme iradesini korumuş olsa da, bu iradesini farklı bir biçimde ifade etmiş, ilgili kanun maddesinin lafzında dikkat çekici bir değişikliğe gitmiştir. Yazımızın devamında detaylı bir şekilde incelenmiş olan bu değişiklik, lafzi olarak doktrinde fazlasıyla eleştirilmiştir.

1.1. ETTK m.270 ve TTK m.330 Hükümlerinin İrdelenmesi

Yazımızın bu bölümünde eTTK m.270 hükmünün uygulama alanı bulduğu dönemde kanun koyucunun özel kanunlara tabi anonim şirketlere karşı nasıl bir yaklaşımla hareket ettiği ve neden TTK metni içerisinde eski hükümde yer alan ifadeden vazgeçilmek ve kapsamı genişletilmek suretiyle yeni bir ifadeye yer verildiği açıklanmıştır.

1.1.1. Hüküm Değişikliği ile Getirilen Yenilik

TTK'nın yürürlüğe girmesi ile konumuza esas olan hüküm üzerinde ciddi bir değişikliğe gidilmiştir. ETTK içerisinde düzenlenmiş olan hususi kanunlar ile kurulan anonim şirketler başlıklı m.270 hükmü şu şekildedir:

“Hususi kanunlarla kurulan anonim şirketler, kuruluş kanunlarında aksine hüküm olmadıkça bu faslın hükümlerine tabidirler.”

Düzenlemeden de açıkça anlaşılacağı üzere eTTK zamanında kanun içerisinde yer alan düzenlemenin asıl muhatabı doğrudan kanunla kurulmuş olan anonim şirketler iken,

---

² Çağa, Tahir, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Özel Hüküm Genel Hükümü Daime Bertaraf Eder mi?, s.373, 1991/3

TTK'nın yürürlüğe girmesi ile bu kapsam genişletilmiştir. Kanımızca bu kapsamın genişletilmesinde gözetilen önemli hususlar arasında, eTTK'nın yürürlükte olduğu süre boyunca hususi kanunlarla anonim şirket kuran kanunlarla paralel sayıda sektör odaklı hususi kanunun yürürlüğe konulmuş olması da sayılabilir. Genişletilmiş kapsam ile özel kanunlara bağlı anonim şirketler başlığını taşıyan TTK m.330 şu şekildedir:

“Özel kanunlara tabi anonim şirketlere, özel hükümler dışında bu kısım hükümleri uygulanır.”

Doktrinde bu hükmün içeriği ile ilgili olarak kanımızca isabetli görünmeyen tanımlara ve sınıflandırmalara yer verilmektedir. Örneğin bir eserin hüküm ile ilgili bölümünde her ne kadar *“Tabi oldukları hükümler açısından anonim şirketler Türk Ticaret Kanunu'na tabi anonim şirketler ve özel kanun hükümlerine tabi anonim şirketler veya hakkında özel kanun çıkarılmış anonim şirketler olarak tasnif edilebilirler”*³ ifadesine yer verilmişse de kanaatimizce bu şekilde bir sınıflandırma yapılması yerinde değildir. Zira yukarıda alıntılanmış olan bölüm lafzi olarak değerlendirildiğinde çıkarılabilecek muhtemel sonuçlardan birisi, özel kanun hükümlerine tabi anonim şirketlerin TTK hükümlerinin uygulama alanı dışında olan anonim şirketler olarak anlaşılmasıdır. Ancak TTK m.330 hükmünde açıkça yer aldığı üzere *“Özel kanunlara tabi anonim şirketlere **özel kanun hükümleri dışında bu kısım hükümleri uygulanır.**”* Velhasıl, ilgili hükümden hareketle yukarıda anlatılmış olduğu üzere bir tasnife başvurulmasının isabetli olmayacağı kanaatindeyiz.

Aynı madde hükmü hakkında kanaatimizce daha isabetli görülen bir değerlendirme olarak *“Anonim şirketlerin bir kısmı hakkında mevzuatta, öncelikle uygulanacak özel hükümler mevcuttur. Bu özel düzenlemeler, TTK hükümlerine göre öncelikle uygulanır.”*⁴ ifadesi örnek gösterilebilir.

1.1.2. Hüküm Değişikliğinin Gerekeç Metni ile Birlikte Değerlendirilmesi

Kanun maddeleri üzerinde lafzi olarak inceleme yapılacak olursa, eTTK zamanında kapsamı altına sadece kanunla kurulmuş olan anonim şirketleri almakta olan kanun maddesinin, yeni düzenleme ile doğrudan kanunla kurulmuş olmasa dahi içerisinde bulunduğu sektör hakkında özel kanunla düzenleme yapılmış olan tüm anonim şirketleri

³ Ayhan, Çağlar, Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s.208

⁴ Bilgili, Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri**, Dora Basım Yayın Dağıtım, 2021, s.181

madde kapsamına aldığı görülecektir. Kanun koyucunun madde kapsamı hakkında tercih etmiş olduğu bu değişiklik, hakkında özel kanuni düzenlemelere ihtiyaç duyulan anonim şirketlerin yer aldığı sektörlerin dinamikliği ve sıradan sektörlerden farklılığı göz önüne alındığında oldukça yerinde bir değişiklik olarak değerlendirilmektedir. Ancak değişiklik uygulamada her ne kadar yerinde ve açıklayıcı bir özellik olarak değerlendirilmekte ise de, lafzi olarak kanun koyucunun üzerinde çok düşünmeden hazırladığı bir cümle ile ifade edildiği kanaatindeyiz. Nitekim kanun koyucu, TTK m.330'un gerekçe metni içerisinde yer vermiş olduğu ifade ile bu kanun maddesini açıklamaya çalışırken, uygulama ile kıyaslandığında eleştirilerimizi haklı çıkaracak bir tezatlığa yer vermiştir. TTK m.330'un gerekçesi şu şekildedir:

“Bugün özel kanunla kurulmuş olan anonim şirketlere hemen hemen hiç rastlanmamaktadır. Uygulamada, daha çok özel kanunlara veya hükümlere tabi anonim şirketler mevcuttur.”

Her ne kadar kanun koyucu tarafından günümüzde özel kanunla kurulmuş anonim şirketlere hemen hemen hiç rastlanmadığı ifade edilmişse de, kanunla kurulmuş ilk anonim şirket olan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın⁵ kuruluşundan bu yana kanunla kurulmuş ve ticari olarak halen faal olan şirketler bulunmaktadır. Öte yandan, birbirine çok yakın iki farklı zaman içerisinde kanun koyucu tarafından hem özel kanunla kurulmuş anonim şirketlere hemen hemen hiç rastlanmadığının ifade edilmesi, hem de İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun⁶ ile bir anonim şirket kurulması üzerinde durduğumuz tezatlığın en göze çarpan dayanaklarından birisidir. Bu husus doktrinde de oldukça fazla sayıda eleştiri ve incelemeye konu edilmiştir.⁷

Son olarak belirtmek gerekir ki, kanun koyucu bu düzenleme ile özel kanunlara bağlı anonim şirketlere, öncelikli olarak sadece faaliyet alanlarına yönelik kanunların uygulanmasını düzenlemiş, normlar hiyerarşisinde kanunların altında yer alan herhangi bir normun TTK'dan öncelikli olarak veya TTK'da yer alan bir düzenleme aleyhine

---

⁵ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, ilk olarak 30.06.1930 tarihli ve 1533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1715 sayılı *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kanunu*(kanun ismi aynen başlığındaki gibi aktarılmıştır.) ile kurulmuştur. İlgili kanununun 1. maddesinde “...unvanı altında anonim şirket olarak bir banka tesis edilmiştir.” İfadesine yer verilmek suretiyle Merkez Bankası'nın anonim şirket niteliğini haiz oluşuyla ilgili bir şüphe bırakılmamıştır.

⁶ 08.02.2011 tarih ve 27840 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan kanun ve İLBANK hakkında yazımızın devamında detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

⁷ Örnek olarak bkz. Kendigelen, Abuzer, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, , On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.219

uygulanmasının önüne geçmek istemiştir. Kanun koyucu bu iradesini yine TTK m.330'un gerekçe metninde yer alan “*Özel kanunlar ibaresiyle sadece kanunlar kast edilmiş olup; daha alt düzeydeki normların bu kapsama alınmasına tasarının amacı ve lafzı engeldir.*” ibaresini eklemek suretiyle daha açık bir şekilde vurgulamıştır, ancak ilgili kanun maddesi uyarınca sermaye piyasası ile ilgili durumlarda öncelikle uygulanan kanun niteliğini haiz SerPK ile SPK'ya verilen tebliğ yetkisinin bu düzenlemeye aykırı olup olmadığı hususu doktrinde oldukça tartışmalıdır.⁸

2. Ekonomi Sektöründe Faaliyet Gösteren Özel Kanunlara Tabi Anonim Şirketler

Teknolojinin ve küreselleşmenin hayatımızın her alanında gün geçtikçe daha önemli bir etkiye sahip oluşu oldukça açık bir husustur. Bu etkiyle bağlantılı olarak ülkemizdeki ekonomi sektörü de tüm dünyada olduğu gibi teknolojik ve küresel gelişmelerden oldukça etkilenmiştir. Bu etkilenme, farklı hukuk normlarını ve idari denetim mekanizmalarını da beraberinde getirmiştir. Yasama organının bu etkilere karşı göstermiş olduğu tepki, gerek gördüğü sektörlerde genel kanun hükümlerinin yetersiz kalması ihtimaline binaen o sektörlere yönelik olarak özel nitelikli kanunları yürürlüğe koymak olmuştur. Örneğin, özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra öngörülemez bir hızda değişim ve gelişim sergileyen bankacılık sektörüne özgü yasal düzenlemelerin tek ve sadece bu sektöre özgü bir kanunda toplanması gerekli görülmüş ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu 02.07.1958 tarihli RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili kanunun yürürlüğe girdiği tarihten günümüze dek oldukça değişen ve gelişen bankacılık sektörü, hâlihazırda 01.11.2005 tarihli RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine tabidir.

2.1. Bankacılık Sektörü ve BDDK

Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla yürürlüğe konulan BK uyarınca Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm şirketler, özel kanunlarla kurulmuş olan bankalar (örn. Vakıfbank) hakkında kuruluş kanunlarında yer alan hükümler saklı

---

⁸ Konumuz ile doğrudan ilgisi olmadığından, bu hususun sadece varlığından bahsedilmekle yetinilmiştir. İlgili tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Pash, Ali, **Türk Ticaret Kanunundaki Sermaye Piyasası Hukukuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi**, Türk Ticaret Kanunu Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), , Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 32. Aynı yönde bir diğer görüş, a.e. Kaya, Arslan s.44

kalmak kaydıyla, bu kanun hükümlerine tabidir. (BK m.2) Bu sektörde faaliyet gösterecek bir şirket, ancak anonim şirket şeklinde kurulabilir. Bankacılık sektörünün kendine özgü bir kanunu olması gerektiğine kanaat getiren kanun koyucu aynı zamanda sektörün bir BİO tarafından denetlenmesini ve düzenlenmesini gerekli görmüştür.

İlk olarak eBK hükümlerinde sonradan yapılan değişiklik ile 23.06.1999 tarihinde kurulan BDDK, BK ile yeniden düzenlenmiş ve günümüzdeki şeklini almıştır. Bu düzenlemeye göre BDDK, bir BİO'da olması gerektiği gibi idari ve mali yönden bağımsız, aynı zamanda kamu tüzel kişiliğini haiz ve merkezi İstanbul'da olan bir kurumdur. Kurum tarafından verilen kararların herhangi bir yerindelik denetimine tabi tutulmayacağı ve kurumun hiçbir kişi veya kurumdan talimat almayacağı da ayrıca düzenlenmiştir. (BK m.82)

Kurum iç organizasyonu açısından anonim şirketlere oldukça benzerlik göstermektedir. Kurumun Başkanlık Teşkilatı ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu adı altında 2 organı bulunmaktadır. Bu organlardan Başkanlık Teşkilatı kurumun genel yönetim ve temsilinden sorumluyken, Kurul ise kurumun karar organı olarak görev yapmaktadır.⁹

2.2. Sigortacılık Sektörü ve SEDDK

Ülkemiz sigortacılığının gelişmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışabilmesini temin etmek amacıyla yürürlüğe konulan 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu uyarınca Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyet gösteren sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, aracılar, aktüerler ile sigorta eksperleri bu kanun hükümlerine tabidir. (SK m.1) Giriş kısmı her ne kadar yukarıda anlatılmış olan BK'nın giriş kısmına benziyor olsa da, ilgili iki kanun arasında önemli bir fark bulunmaktadır. BK ile ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren kamu mülkiyetinde olan veya özel mülkiyetli tüm bankalar ilgili kanun hükümlerine tabi kılınmış, ancak SK kapsamında kamu adına sigorta hizmetlerini yürüten Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetlerinde bulunan şirketlere yer verilmemiştir. Bankacılık sektörüyle beraber serbest piyasa ekonomisinde yer alan en önemli sektörlerden

---

⁹ BK m. 82. vd maddelerinde Başkanlık Teşkilatı ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Konumuzla doğrudan alakası olmadığından sadece organizasyon anlamında bir benzerliğin varlığından söz edilmekle yetinilmiştir.

biri olan sigortacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla bir BİO'nun varlığı gerekli görülmüştür.¹⁰

Öncülü olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde sigortacılık sektöründe denetim yetkisini haiz bir kurul olarak faaliyet gösteren Sigorta Denetleme Kurulu 18.10.2019 tarihli RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren 47 sayılı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapatılmıştır. Aynı CBK ile Sigorta Denetleme Kurulu'nun yapısı ve yetkileri değiştirilmek suretiyle Kurul'un ardılı olarak nitelendirebileceğimiz SEDDK kurulmuştur. İlgili CBK ile sigortacılık sektörüne ilişkin denetleme ve düzenleme yetkisi bakanlığa bağlı bir kurul yerine bir BİO'ya verilmiştir. CBK'da yer alan düzenlemeye göre SEDDK, sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinin denetlenmesi ve düzenlenmesi amacıyla kurulmuş olan, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali bağımsızlığa sahip ve merkezi İstanbul'da olan bir kurum olarak faaliyete geçmiştir.¹¹

2.3. Sermaye Piyasaları ve SPK

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun, yasama organı tarafından hedeflenen amacına¹² ulaşmasını sağlamak adına ilk olarak 2499 sayılı eSerPK uyarınca 1981 yılında kurulmuş, SerPK'nın yürürlüğe girmesi ile bugünkü şeklini almıştır. SPK'nın aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyete geçmiş ilk bağımsız idari otorite olduğunu söylemek mümkündür. SerPK içerisinde yer alan "Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları" başlıklı 128. maddesi incelendiği takdirde görüleceği üzere kanun koyucu, SPK'nın görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin olarak kanun metni içerisinde oldukça geniş kapsamlı ve detaylı düzenlemelere yer vermiştir. Öyle ki, ilgili 128. madde 4 ayrı fıkradan oluşmaktadır ve maddenin 1. fıkrasının devamı niteliğinde 14 ayrı bent bulunmaktadır.

---

¹⁰ SK uyarınca bir şirketin sigortacılık sektöründe faaliyet göstermesi için anonim şirket veya kooperatif olarak kurulması gerekmektedir. Uygulamada karşımıza çıkan sigorta şirketlerinin büyük ve önemli bir çoğunluğunun anonim şirket olarak kurulmuş olması sebebiyle kanunda yer verilen "kooperatif olarak kurulabilme" kısmına yazımızda değinilmemiştir.

¹¹ 2018 tarihli Anayasa değişikliği sonrası hukuk düzenimize giren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile kurulmuş olan SEDDK'nın, kanunla kurulmadığından dolayı diğer BİO'larla aynı sınıflandırmaya tabi tutulup tutulmayacağı hususu doktrinde tartışmalı bir konudur. Konuyla doğrudan ilgisi olmadığından bu tartışmalara yazıda yer verilmemiş, SEDDK BİO olarak değerlendirilmiştir. Detaylı bilgi için Kağıtçıoğlu, <http://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/7651> (çevrimiçi) 11.11.2022 bkz.

¹² 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 1 "Bu Kanunun amacı; sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişinin ve gelişmesinin sağlanması, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunması için sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesidir."

SPK, SerPK uyarınca kurulmuş, kendisine tanınan yetkileri kullanabilecek şekilde kamu tüzel kişiliğini haiz, idari yönden bağımsız, kendine ait bütçesi olan bir kurul olmakla beraber bünyesinde Başkanlık Teşkilatı ve Karar Organı olmak üzere iki asli organ barından bir yapıya sahiptir. İşleyiş bakımından bir benzetme kurulacaksa, SPK'nın Başkanlık Teşkilatı'nı anonim şirket yönetim kuruluna, Karar Organı'nı ise anonim şirket genel kurula benzetmek kanaatimizce pek tabii mümkündür.

3. Doğrudan Kanunla Kurulmuş Anonim Şirketler

Ülkemiz coğrafyasında devlet desteğiyle veya doğrudan devlet eliyle kurulmuş olan çok sayıda anonim şirket bulunmaktadır. Bu anonim şirketlerin ilki, Osmanlı Devleti döneminde kurulmuş ve 1954 senesine kadar Boğaziçi'nde yolcu ve yük taşıma sektöründe faaliyetlerini sürdürmüş olan Şirket-i Hayriye'dir. O günden bugüne dek yasama organı eliyle çeşitli sektörlerde faaliyet göstermesi amacıyla çeşitli anonim şirketler kurulmuştur. Bu şirketlere örnek olarak Sümerbank A.Ş., Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları A.Ş. gibi anonim şirketler gösterilebilir. Yazının devamında kuruluş kanunları, tarihçeleri ve faaliyetlerinde kamu otoritesini kullanma yetkileri bakımından farklı özelliklere sahip olan anonim şirket örnekleri incelenmiştir.

3.1. Borsa İstanbul Anonim Şirketi (BİST)

3.1.1. Kuruluş ve Tarihçe

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk olarak 06.10.1983 tarihli RG'de yayımlanan 91 sayılı KHK uyarınca menkul kıymetlerin güven ve istikrar içinde işlem görmesi amacıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) adı altında kurulan borsa, günümüzde sahip olduğu bağımsız nitelikte anonim şirket statüsünün aksine, SPK'nın denetim ve gözetimi altında faaliyet gösterecek şekilde kurulmuştur.¹³

3.1.2. Kanuni Düzenlemenin İrdelenmesi

30.12.2012 tarihli RG'de yayımlanan SerPK'nin ilgili hükümleri uyarınca (SerPK m.138) İMKB, yerini 05.04.2013 tarihi itibarıyla anonim şirket statüsünü haiz BİST'e bırakmıştır. Kuruluşu yukarıda yer alan anonim şirketlerin aksine başlı başına bir kanunla

---

¹³ Detaylı bilgi için bkz. 91 sayılı KHK

değil, faaliyet alanının dahil olduğu piyasa ve bu piyasayı denetleme amacıyla kurulmuş olan kurula ilişkin hükümler içeren bir kanun metni içerisinde yer alan m.138 ile sağlanmıştır. Şirketin TTK'nın genel hükümlerine uygun olacak şekilde bir genel kurulu ve yönetim kurulu bulunmaktadır. Ayrıca şirket içerisinde ihtiyari organ niteliğini haiz komiteler bulunmaktadır ve şirketin iç denetimi faaliyetlerini üstlenen denetim komitesi bu ihtiyari organlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak BİST'in denetimi hususuna değinecek olursak, İMKB döneminde olduğu gibi SPK ile arasında hiyerarşik bir ilişkin bulunmamakla beraber, SerPK kapsamında yer alan hususlarda BİST'in SPK tarafından denetime tabi tutulduğu söylenebilir.

3.2. Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı (Vakıfbank)

3.2.1. Kuruluş ve Tarihçe

15.01.1954 tarihli RG'de yayımlanan 6291 sayılı Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu uyarınca kurulmuş olan Vakıfbank, kendi internet sitesinde yer alan bilgiye göre “vakıf kaynaklarını ekonomik kalkınmasını ihtiyaçları doğrultusunda en iyi biçimde değerlendirmek”¹⁴ amacıyla faaliyete geçmiştir. Günümüzde yurt içinde ve dışında 900'den fazla şube ile ticari faaliyetlerini sürdüren Vakıfbank, Türkiye Bankalar Birliği'nin 2022 yılı Haziran ayı raporuna göre Türkiye Cumhuriyeti'nin aktif büyüklük açısından en büyük 2. bankasıdır.¹⁵

3.2.2. Kanuni Düzenlemenin İrdelenmesi

15.01.1954 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 6291 sayılı Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu uyarınca kurulmuş olan Vakıfbank kuruluş kanunu m.13 uyarınca yönetim kurulu, genel kurul ve denetim kurulu olarak 3 organa sahiptir. Bankanın iç denetim faaliyetleri kendi denetim kurulu tarafından yerine getirilmektedir. Ayrıca bir özel hukuk tüzel kişisi olarak faaliyetlerini sürdürmesinin gereği olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyet gösteren her bankada olduğu gibi BK uyarınca BDDK denetimine tabiidir. Son olarak, her ne kadar doğrudan kanunla kurulmuş olan ve paylarının çoğunluğunun devlet mülkiyetinde olduğu bir anonim şirket olarak bankacılık sektöründe

¹⁴ <https://www.vakifbank.com.tr/banka-bilgilerimiz.aspx?pageID=271> (çevrimiçi) 28.10.2022

¹⁵ <https://www.vakifbank.com.tr/banka-bilgilerimiz.aspx?pageID=271> (çevrimiçi) 28.10.2022

faaliyet gösteren Vakıfbank'ın, sektörde yer alan diğer aktörler üzerinde herhangi bir kamu otoritesi kullanma yetkisi bulunmamaktadır.

3.3. İller Bankası Anonim Şirketi (İLBANK)

3.3.1. Kuruluş ve Tarihçe

Temelleri cumhuriyetin kuruluş yıllarına kadar uzanan İller Bankası Anonim Şirketi, ilk olarak 11.06.1933 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 2301 sayılı kanun uyarınca 15 milyon sermaye ile ve Belediyeler Bankası adıyla kurulmuştur. Kuruluş kanununda bankanın asli amacının belediyelerin imar faaliyetlerini finanse etmek olduğu yer almaktadır. Zamanla bankanın sadece belediyelere yönelik değil, bütün mahalli idarelere yönelik faaliyet göstermesi gerekli görülmüş ve 23.06.1945 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 4759 sayılı kanun uyarınca İller Bankası Genel Müdürlüğü olarak tekrar kurulmuş, o güne kadar faaliyet gösteren Belediyeler Bankası ise tüm faaliyet alanları da dahil edilmek suretiyle yeni kurulmuş olan bankanın bünyesine dahil edilmiştir.

Son olarak 08.02.2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 6107 sayılı kanun uyarınca İller Bankası Anonim Şirketi (kısaca İLBANK) unvanıyla tüzel kişiliği haiz, özel bir bütçesi olan, özel hukuk hükümlerine tabi bir yatırım ve kalkınma bankası kurulmuştur.¹⁶

3.3.2. Kanuni Düzenlemenin İrdelenmesi

Toplamda 16 madde ve 4 geçici maddeden oluşan 6107 sayılı kanun içerisinde bankanın organlarının yapısına ve yönetimine ilişkin hükümler de yer almaktadır. Kanunun ortaklık yapısı ve sermaye başlıklı 4. maddesi bankanın ortaklarının kimler olduğuna, ne kadar sermayesi olduğuna ve sermayenin hangi koşullar altında ne kadar arttırılabileceğine ilişkin hükümler içermektedir. Kanunun 5. maddesinden 12. maddesine kadar olan hükümleri kapsayan ikinci bölüm ise bankanın organlarına ve yönetimine ilişkin düzenlemeler içermektedir. İlgili hükümler şirketin organlarından genel kurulu, yönetim kurulunu ve kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan Eski Türk Ticaret Kanunu'na uygun olacak şekilde¹⁷ denetim kurulunu düzenlemektedir¹⁸.

---

¹⁶ 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun m.1

¹⁷ 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu m.347

¹⁸ İlgili bölümde yukarıda sayılan organlara ek olarak genel müdüre ilişkin hükümler de yer almaktadır, detaylı bilgi için kanun metnine bkz.

Son olarak, günümüzde yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Şirketlerin bağımsız denetime tabi tutulmasına ilişkin hükümlerinin aksine İLBANK halen şirket bünyesinde bir organ sıfatıyla görevine devam eden denetim kurulu tarafından denetlenmektedir. Bu husus, Türk Ticaret Kanunu 330. maddesi ile hukuka uygunluk koşullarını sağlamaktadır.

Sonuç

Yukarıda genel hatlarıyla anlatılmaya çalışıldığı üzere ekonomi sektörünün başlıca alanlarında faaliyet gösteren anonim şirketler, şirketlerin ve faaliyet gösterdikleri sektörlerin dinamik yapılarına uygunluk sağlamaya çalışan çeşitli kanuni düzenlemelere tabidir. Bu dinamikliğin başlıca sebebi, sektörlerin küreselleşme etkisine maruz kaldığı ölçüde öngörülemez bir hızla değişim ve gelişim göstermesidir. Kanun değişiklikleri ve bunlara bağlı yayınlanmış olan çeşitli yönetmelik, tüzük, tebliğ örnekleri kronolojik olarak incelendiğinde, son yüzyılda küresel veya bölgesel ölçekte etki gösteren neredeyse tüm ekonomik ve siyasi krizlerin, bu değişikliklere sebep olduğu görülebilir. Serbest piyasa ekonomisinin gereği olarak gerçekleşen bu değişiklikler kanaatimizce önümüzdeki yıllarda daha yüksek bir ivmeyle gerçekleşecektir.

Hukuk sistemimizin değişen ve gelişen ekonomi sektörüne yönelik düzenlemelerinin, bir yasama döneminde dahi küresel sisteme uyum sağlayamaması, devamında ülkesel bir ekonomik krize sebep olabilecek nitelikte bir tehlikedir. Bugüne kadar gerektiğinde kanun değişikliğine giderek, gerektiğinde sektörü düzenleme ve denetlemeyle yetkili bir bağımsız idari otorite kurarak veya çeşitli müdahalelerde bulunarak değişim ve gelişime uyum sağlanmıştır. Geçmiş dönemde sıkça başvurulan bir yöntem olarak devlet eliyle ve doğrudan kanunla anonim şirket kurma işlemine ise oldukça az rastlandığı doğrudur. Lakin gerçekleştirilen değişikliğin gerekçesine ve yasama organının özel kanunla anonim şirket kurma işleminin yıllar içindeki seyrine bakılacak olursa, hüküm değişikliği ile genişletilen kapsam her ne kadar günümüzdeki duruma uygunluk taşımakta ise de gerekçe metninde kanunla kurulmuş anonim şirketlere günümüzde hemen hemen hiç rastlanmadığına ilişkin bir ifadeye yer verilmesi yerinde bir ifade olmamıştır.

KAYNAKÇA

- Ayhan,
Rıza **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, 4. bs., 2022
- Çağlar,
Hayretin
Özdamar,
Mehmet
- Bilgili,
Fatih **Şirketler Hukuku Dersleri**, Dora Yayınevi, 8. bs., 2021
- Demirkapı,
Erhan
- Çağa, Tahir **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Özel Hüküm Genel Hükümü Daime Bertaraf Eder mi, 1991/3
- Ege, İlhan **Bağımsız İdari Otoriteler: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Örneği**, Kapadokya Akademik Bakış, Cilt 4 Sayı 1, 2020
- Kendigelen,
Abuzer, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012
- Kağıtıcıoğlu
,Mutlu **Kamu Tüzel Kişisi Kurma İhtiyacını Sorgulamak: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Üzerinden Bir Değerlendirme**, <http://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/7651> , (çevrimiçi) 11.11.2022
- Paslı, Ali **Türk Ticaret Kanunundaki Sermaye Piyasası Hukukuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi**, Türk Ticaret Kanunu Ekseninde Sermaye Piyasası Hukuku Toplantı Serisi (Tebliğler ve Tartışmalar), , Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2019

Poroy,
Reha **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, 15. bs., İstanbul 2021

Tekinalp,
Ünal

Çamoğlu,
Ersin

Pulaşlı,
Hasan **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, 8. bs., Ankara 2022

Tan, Turgut **Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar**, Amme İdaresi Dergisi,
Cilt 25 Sayı 2, Haziran 2002, s.11-37

<https://www.vakifbank.com.tr/banka-bilgilerimiz.aspx?pageID=271> (çevrimiçi)
28.10.2022

https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c/Turkiye_Cumhuriyet_Merkez_Bankasi_Kanunu.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c-nWcNdXh (çevrimiçi) 25.10.2022

<https://www.mevzuat.gov.tr> (çevrimiçi) 01.11.2022